

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה להיסטוריה כללית - תשפ"ה

שם הקורס: גזע וגזענות באירופה
שם המרצה: פרופ' רות ג'יניאו
בניין דילר, חדר 306
שעת קבלה: יום ג 14:00-15:45 (בתיאום מראש בלבד!)
rginio@bgu.ac.il

עוזר ההוראה בקורס: אמיר שמר
schemmam@post.bgu.ac.il

הצגת הקורס:

הקורס יעסוק בהתפתחות ההיסטורית של מושג הגזע ושל תורות הגזע שהולידו את הגזענות המודרנית באירופה. במהלך הקורס נתמקד באירופה ובאימפריות הקולוניאליות אך נתייחס גם לסוגיית העבדות והאפליה הגזעית בארה"ב. נפתח בניסיון לענות על מספר שאלות בסיסיות: מהו גזע? האם מדובר במונח ביולוגי או בקונסטרוקציה חברתית? כיצד אנו מגדירים גזענות? וכיצד היא משפיעה על חיינו? בהמשך נבחן את צמיחת תורות הגזע בעת החדשה ואת הקשר ביניהן לבין תופעות אחרות שמאפיינות את התקופה הזאת: סחר העבדים האטלנטי, תנועת הנאורות, המודרניות והחששות ממנה, ההתפשטות הקולוניאלית ועליית הלאומיות. כמו כן, נבחן את חווית הגזענות והתגובות לה באירופה, במושבות ובארה"ב.

יעדי הלמידה:

בסיום הקורס הסטודנטים/ות יכירו את תיאוריות הגזע שהתפתחו בעת החדשה ויעמדו על הקשר בינן לבין תופעות אחרות בהיסטוריה האירופית. כמו כן, הם יוכלו לנתח אירועים היסטוריים שונים בעת החדשה המאוחרת בהם באו לידי ביטוי תיאוריות אלה. הסטודנטים/ות יכירו גם תנועות שהתפתחו בארה"ב ובאירופה שפעלו נגד גזענות. באמצעות דיון בקבוצות ועבודה משותפת הסטודנטים/ות יעמדו על הקשר בין הידע התיאורטי שנלמד בקורס לבין תופעות ספציפיות של גזענות בעבר ובהווה. מעבר לכך, תקוותי היא, שהקורס יעורר מודעות לכך שגזענות אינה נחלת העבר בלבד אלא חלק מחיינו כיום וכי אף אחד מאיתנו אינו מחוסן בפניה. מודעות כזאת עשויה להיות צעד ראשון למאבק בגזענות ובהשלכותיה על חיינו.

חובות הקורס ודרך קביעת הציון:

1. השתתפות פעילה (נוכחות חובה)
2. החל מהשיעור השני אעלה למודל פורום דיון שבו על כל סטודנט/ית לקחת חלק פעיל ולהעלות אליו לפחות תגובה אחת. הדיון יתמקד בחומר הקריאה ולעתים גם בסרט או כתבה עיתונאית ויציג שאלה או מספר שאלות. יש להעלות את התגובה עד ליום שני בחצות אולם עדיף לעשות זאת קודם כדי שיתפתח דיון – 20 אחוז לכל התגובות
3. מטלת סיום – מטלת הסיום תבצע לאורך הסמסטר כולו ותוגש בחלקים. את רוב העבודה ניתן לבצע בזוגות או בקבוצות אך את החלק האחרון יש להגיש באופן אינדיבידואלי. רשימת הנושאים תתפרסם במהלך השבוע הראשון של הקורס. במטלה תתבקשו לבחון מקרה בוחן היסטורי או עכשווי מסוים ולהסביר אותו באמצעות חיבורו לנושאים שנלמדו במהלך הקורס. כל קבוצה תתבקש להציג את הנושא בפני הכיתה במהלך הסמסטר. – 80 אחוז

כללי התנהגות בכיתה ואופן הדיון:

יש להגיע בזמן לשיעורים ולא לצאת במהלך השיעור למעט במקרי חירום. אם יש צורך לעזוב לפני סוף השיעור יש להודיע לי על כך לפני תחילת השיעור. אין לאכול במהלך השיעור. השיעור בנוי על דיונים ולכן יש להגיע מוכנים לאחר קריאת החומר. אין צורך לסכם את כל מה שנאמר בשיעור. עדיף להקשיב ולהשתתף בדיון ואם יש צורך לרשום לעצמכם/ן נקודות כלליות שמתקשרות לנושא העבודה בו בחרתם/ן.

במהלך הקורס יעלו לדיון נושאים רגישים שלעתים נוגעים ישירות לחיינו. אנא זכרו שמטרת הקורס היא ללמוד ולהרחיב את הידיעות לגבי נושא הגזענות ושורשיה ההיסטוריים. נסו להגיע לשיעורים בראש פתוח ולהתווכח עם דעות שאינכם/ן מסכימים/ות איתן באופן מנומס ומכבד. ניתן ואף רצוי לחבר את הנושאים שנלמדו בקורס לחוויות אישיות שלכם/ן או לנושאים שעומדים בסדר היום הציבורי בארץ ובעולם אולם חשוב להתמקד בנושא הקורס ולא לגלוש לדיונים שאינם קשורים אליו ישירות. את נושא העבודה יש לתאם מול עוזר ההוראה של הקורס. ניתן כמובן לפנות גם אלי בכל שאלה במייל או לתאם פגישה אישית.

תכנית הקורס (ייתכנו שינויים)

6.11.24

שיעור מבוא – מהו גזע ומהי גזענות?

Vivian Chou, "How Science and Genetics are Reshaping the Race Debate of the 21st Century"

<https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/science-genetics-reshaping-race-debate-21st-century/>

Tzvetan Todorov, "Race and Racism" in: Les Back and John Solomos, Theories of Race and Racism- A Reader, 64-70.

13.11.24

משמעותה של הגזענות בתקופה הקדם מודרנית

בנימין איזק, "גילויי גזענות בעולם העתיק", זמנים, 89 (2005), ע"ע 16-25

20.11.24

גזענות ועבדות

מרקוס רדיקר, ספינת העבדים: היסטוריה אנושית, ע"ע 9-52.

<https://ebooks-psik-io.bengurionu.idm.oclc.org/pdfViewerGlance/3656>

27.11.24

גזענות ומודרניות

ג'ורג' ל' מוסה, לקראת הפתרון הסופי, ע"ע 15-43

4.12.24

גזע ועליית המדע

ג'ורג' ל' מוסה, לקראת הפתרון הסופי, ע"ע 55-62, 65-86

John P. Jackson and Nadine M. Weidman, Race, Racism and Science. New Brunswick: Rutgers, 2004), 61-67,69-72, 76-85.

11.12.24

גזענות וקולוניאליזם

Ambe J. Njoh, "Colonial Philosophies, Urban Space, and Racial Segregation in British and French Colonial Africa", Journal of Black Studies, 38:4 (2008), 579-599

18.12.24

הששוות ותיאוריות לגבי יחסים בין-גזעיים

Lucy Bland. "White Women and Men of Colour: Miscegenation Fears in Britain after the Great War", Gender and History, 17:1 (2005), 29-61

25.12.24

לאומיות, גזענות ואנטישמיות

Neil MacMaster, "'Black Jew – White Negro': Anti-Semitism and the Construction of Cross-Racial Stereotypes", Nationalism & Ethnic Politics, 6:4 (2000), 65-8

1.1.25

הגזענות הנאצית

אמיר טייכר, "למה הנאצים מדדו ראשים? מדע, תעמולה וזיכרון היסטורי", היסטוריה, 45, תשפ"א.

8.1.25

האנתרופולוגיה החברתית, מושג התרבות וההתנגדות לגזענות המדעית

קלוד לוי-שטראוס, גזע, היסטוריה, תרבות תרגם מצרפתית: אמוץ גלעדי. תל-אביב: רסלינג, 2006.

15.1.25

חווית הגזענות ותגובות לה

פרדריק דאגלס – עבד אמריקני

נשמתם של השחורים - דובויס

פרנץ פנון, עור לבן מסיכות שחורות, 108-83

לאופולד סדאר סנגור – תנועת הנגריטוד

22.1.25

חווית הגזענות והתגובות לה - המשך

